ایران

■ سال بیست و هفتم ■ شماره ۷۷۶۵ ■ شنبه ■ ۱۵ آبان ۱۴۰۰ ■ ۳۰ ربیع‌الاول ۱۴۴۳ ■ ۱۶ صفحه

■ قیمت درتهران و البرز ۲۰۰۰ تومان / دیگر استان‌ها ۱۵۰۰ تومان ■ Saturday ■ 6 Nov 2021

وزیر بهداشت:

هنوز آثاری از پیک ششم کرونا در کشور نمی بینیم

در صفحه اجتماعی بخوانید

استقلال برتری یک گله را دقیقه ۹۵ از دست داد

طلوع فجر زیر باران

در صفحه ورزشی بخوانید

بازدیدهای میدانی از سیاه‌چادر تا کارخانه

رئیس‌جمهوری در سفر استانی به سمنان: در مذاکرات از رفع تحریم‌ها کوتاه نمی‌آییم - هیچ بانکی حق ندارد بنگاه تولیدی را تعطیل کند

۲

President.ir

علی باقری معاون سیاسی وزارت خارجه اعلام کرد

۸ آذر، آغاز مذاکرات برای رفع تحریم‌ها

گروه سیاسی/ تهران اعلام کرد که هیأت مذاکره کننده خود را هشتم آذرماه به منظور آغاز مذاکره با نمایندگان کشورهای ۴+۱ راهی وین خواهد کرد. این خبر را علی باقری معاون سیاسی وزارت خارجه و مسئول پیگیری پرونده هسته‌ای ایران چهارشنبه شب گذشته اعلام کرد. او در توئیتی نوشت: «در پی تماس تلفنی «انریکه مورا» مذاکرات با هدف لغو تحریم‌های غیرقانونی و غیرانسانی هشتم آذر ماه (۲۹ نوامبر) در وین برگزار می‌شود.» مقام‌های ایران و کشورهای طرف برجام بعد از اعلام آمادگی امریکا برای بازگشت به برجام شش دور مذاکره در شهر وین با هدف ازسرگیری اجرای توافق هسته‌ای برگزار کردند که این گفت‌وگوها در پایان دور ششم به دلیل برگزاری انتخابات ریاست جمهوری ایران متوقف شد. پیگیری پرونده این مذاکرات در دولت سیزدهم همچنان به وزارت خارجه واگذار شد و علی باقری به عنوان نماینده مذاکره کننده کشورمان رایزنی‌های مقدماتی را در تهران با «انریکه مورا» معاون سیاست خارجی اتحادیه اروپا آغاز کرد که این رایزنی‌ها در بروکسل دنبال شد. باقری پس از بروکسل به مسکو سفر کرد و سپس از تهران با مقام‌های دیپلماتیک چین هم پیرامون برجام به رایزنی پرداخت. در پی این گفت‌وگوها بود که او چند روز پیش اعلام کرد هیأت ایرانی در تاریخ هشتم آذرماه در وین حضور خواهد یافت تا مذاکرات جمعی با ۱+۴ از سر گرفته شود.

صفحه ۳ را بخوانید

سخنگوی آموزش و پرورش در گفت‌وگو با «ایران» اعلام کرد

بازگشایی مدارس متوسطه دوم از امروز

۷

واریز سهمیه جبرانی بنزین در پایان آبان

۶

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی:

تقابل انقلاب با امریکا بیش از آن‌که سیاسی باشد، فکری و فرهنگی است

۱۵

برگزاری مراسم یادبود تسخیر سفارت امریکا در ۸۰۰ شهر کشور

۳

سجاد صفری/ ایران

باران دیرهنگام پاییزی در ۲۹ استان کشور

در پدیده‌ای نادر در مهاباد در عرض ۳۰ دقیقه ۲۰ میلیمتر باران بارید

۱۲

ایرنا

مذاکرات جدید و ۷ تجربه از گذشته

یادداشت

مسعود براتی
مدیر گروه بین‌الملل اندیشکده ایتان

علی باقری مسئول تیم مذاکره‌کننده ایران روز پنجشنبه در شبکه اجتماعی توئیتر اعلام کرد که در تماس تلفنی با انریکه مورا با تعیین ۸ آذر، ۲۹ نوامبر برای شروع مذاکرات جهت رفع تحریم‌های غیرقانونی و غیرانسانی موافقت کرده است. ۸ آذر چند روز پس از نشست فصلی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است و طبیعی خواهد بود که رفتار کشورهای غربی در این نشست اثر مستقیم بر مذاکرات خواهد داشت.

مذاکرات جدید که باقری هدف آن را «رفع تحریم‌های غیرقانونی و غیرانسانی» بیان کرده است، تحت تأثیر تجربیات حاصل از اجرای توافق برجام خواهد بود. تیم جدید وقت مناسبی برای بررسی روند گذشته مصرف کرده است و طبیعی است از تجربیات آن برای اصلاح وضعیت و رسیدن به نتیجه مطلوب استفاده کند. به نظر می‌رسد سایه سنگین تجربیات گذشته بر مذاکرات جدید بشدت احساس خواهد شد. تجربیاتی که تیم مذاکره‌کننده جدید ایرانی نمی‌تواند آنها را نادیده بگیرد، چرا که عدم توجه به آنها موجب عدم موفقیت در دستیابی به نتیجه مطلوب خواهد بود و در نتیجه نمی‌تواند رضایت مردم را در پی داشته باشد. در ادامه به مهم‌ترین موارد اشاره می‌شود:

■ **توافق نتوانست لغو مؤثر تحریم‌ها را در پی داشته باشد**

انتظار مردم ایران از توافق هسته‌ای لغو مؤثر تحریم‌های ظالمانه امریکا بوده و هست. رئیس جمهوری سابق و تیم مذاکره کننده سابق نیز بارها بیان کردند که با اجرای توافق تمامی تحریم‌های مالی، اقتصادی، بانکی و بیمه‌ای و... بالمره لغو خواهند شد. بر همین اساس بود که «لغو مؤثر تحریم‌ها» در ادبیات قانون‌گذاران نیز وارد شد. در قانون اقدام متناسب و متقابل دولت جمهوری اسلامی ایران در اجرای برجام سال ۹۴ در بند ۳ این گزاره بیان می‌شود و دولت را مکلف می‌کند تا در صورت عدم رخ دادن این موضوع اقدامات متقابل را انجام دهد و تعهدات داوطلبانه را تعطیل کند. هرچند دولت روحانی این قانون را تا اواخر پاییز ۱۳۹۹ و پس از تصویب قانون جدید اجرا نکرد.

واقعیت آن است که هم مردم ایران و هم مسئولان ایرانی دریافته‌اند که آن چیزی که به عنوان نتیجه توافق در زمینه لغو مؤثر تحریم‌ها تبلیغ می‌شد و انتظاراتی از توافق برای حل مشکلات اقتصادی و بهبود وضعیت معیشت مردم شکل گرفته بود، غیرواقعی بوده است. امریکا حجم بسیار قابل توجهی از تحریم‌ها را به بهانه‌های دیگری مانند موشکی، فعالیت‌های منطقه‌ای و... حفظ کرد و اجازه عادی شدن روابط اقتصادی ایران را نداد. این وضعیت کاملاً با تصور ساخته شده برای جامعه ایرانی تفاوت داشت. برای همین در دوره کنونی بازگشت به همان توافق نیز خیلی برای جامعه ایرانی امر جذابی مانند دوره قبل نیست. لذا امریکا به راحتی نمی‌تواند از فشار اجتماعی برای رسیدن به نتیجه مطلوب خود استفاده کند.

■ **امریکا در اجرای توافق با حسن نیت رفتار نکرد**

تجربه دیگری که در اجرای برجام برای طرف ایرانی به روشنی اثبات شد، عدم اجرای با حسن نیت توافق از سوی امریکا بود. برای همه روشن است که اصلی‌ترین بازیگر در موضوع تحریم‌ها امریکا بوده و کشورهای اروپایی تابعی از آن هستند. لذا نوع رفتار دولت امریکا در رفع تحریم‌ها بسیار بر بهره‌مندی ایران از رفع تحریم‌ها مؤثر است. اروپا حتی اگر تحریم‌های مربوط به خود را بردارد، اما امریکا در رفع تحریم‌های خود سخت‌گیری کند، نتیجه‌اش باقی‌ماندن تحریم‌ها خواهد بود. این تجربه‌ای است که خصوصاً در سال‌های بعد از خروج امریکا از برجام به‌طور کامل لمس شد.

امریکا در اجرای برجام سخت‌ترین قواعد و مقررات را اجرا کرد که در نتیجه آن ریسک همکاری اقتصادی با ایران نسبت به قبل از توافق به میزان مؤثری کاهش پیدا نکرد و لذا بانک‌های بزرگ بین‌المللی از همکاری با ایران دوری کردند. نگرانی اصلی آنها نقض ناخواسته تحریم‌های باقی مانده و مقررات سخت‌گیرانه امریکا بود که سبب مواجهه آنها با جرایم سنگین مالی می‌شد.

بهترین سند برای مشاهده این سختگیری دولت امریکا، دستورالعمل اجرای برجام و سؤالات متداول مربوط به آن است که از سوی وزارت خزانه‌داری امریکا در روز اجرای برجام یعنی ۲۶ دی ۱۳۹۴ منتشر شد. برای نمونه در یکی از سؤالات که به همکاری بانکی با ایران مربوط می‌شود، پرسیده شده است که بانک خارجی تا چند لایه برای شناسایی مشتری خود در همکاری با بانک ایرانی خارج شده از تحریم باید شناسایی هویت مشتری را انجام دهد تا نسبت به عدم نقض تحریم‌های امریکا اطمینان ایجاد کند و از سوی وزارت خزانه‌داری پذیرفته باشد؟ در پاسخ وزارت خزانه‌داری بیان می‌کند که نمی‌تواند تعداد مشخصی را بیان کند و بانک خارجی باید تمام توان خود را برای شناسایی مشتری انجام دهد چرا که در صورت نقض تحریم‌های امریکا این بانک خارجی است که مسئولیت دارد. معنی این سؤال و پاسخ این است که هزینه و ریسک همکاری با بانک‌های ایرانی خارج شده از تحریم هنوز بسیار بالاست. وزارت خزانه‌داری امریکا این سختگیری را بر اساس یک پاورقی در ضمیمه دوم برجام صورت داد. در پاورقی شماره ۱۶ ضمیمه دوم بیان شده است که بانک‌های خارجی در همکاری با بانک‌های ایرانی نباید به صورت غیرمستقیم به افراد و نهادهای باقی مانده در لیست تحریم خدمات ارائه دهند.

واقعیت فوق حتماً در مذاکرات جدید مورد توجه خواهد بود. چرا که سختگیری در اجرای توافق برجام بسیاری از فرصت‌های اقتصادی برای ایران را مسدود کرد.

■ **مکانیزم حل اختلاف ناتوان در جلوگیری از نقض توافق از سوی امریکا**

یکی از واقعیت‌های دیگر که در طول اجرای برجام به طور واضحی مشهود بود، ناتوانی مکانیزم حل اختلاف در نظر گرفته شده در برجام برای جلوگیری از نقض برجام از سوی امریکا بود. این واقعیت ریشه در طراحی صورت گرفته برای «مکانیزم ماشه» است. اکنون بسیار روشن است که مکانیزم ماشه یک طرفه و تنها برای تنبیه و مهار ایران طراحی شده است و برای همین چه ایران شاکی باشد و چه نباشد، در صورت استفاده کامل از مکانیزم حل اختلاف که در مواد ۳۶ و ۳۷ برجام تبیین شده است، متضرر خواهد شد و قطعنامه‌های سازمان ملل علیه ایران اعاده خواهند شد.

در صورتی که تجربه اجرای توافق هسته‌ای نشان داد که طرف نقض کننده ایران نیست و حتی یک سال پس از خارج شدن امریکا از برجام به تمامی تعهدات خود عمل کرد، بلکه امریکا است که به صورت مستمر توافق را نقض می‌کند. اما مکانیزم حل اختلاف در مهار امریکا ناتوان است. امریکا از ابتدای اجرایی شدن برجام اقدامات متعددی که ناقض روح و متن توافق بود انجام داد. افزایش افراد و نهادهای تحریمی، وضع مقررات سختگیرانه در اجرای برجام، تهدید بانک‌ها و شرکت‌های بزرگ بین‌المللی نسبت به نقض تحریم‌ها، تصویب مجدد قانون تحریم ایران (آیسا) که ناقض ماده ۲۶ برجام بود، وضع قانون معافیت ویزا و افزایش ریسک سفر به ایران برای نخبگان اقتصادی و غیراقتصادی خارجی، تصویب و اجرای قانون کاتسا که سیاه چاله تحریم‌ها است و موارد متعدد دیگر که در گذشته بارها بیان شده است. لذا اصلاح این مکانیزم برای متوازن کردن توافق یکی از مسائل مذاکرات جدید خواهد بود.

■ **توافق منجر به توقف ماشین جنگ اقتصادی امریکا نشد**

یکی از انتظارات طرف ایرانی در توافق هسته‌ای، توقف ماشین جنگ اقتصادی امریکا علیه ایران در صورت اجرایی شدن توافق بود. اما اجرای توافق نشان داد که امریکا به تحریم به عنوان یک ابزار راهبردی نگاه می‌کند و توافق نمی‌تواند مانعی در استفاده و توسعه این ابزار داشته باشد. در طول اجرای توافق هسته‌ای امریکا علاوه بر افزایش افراد و نهادهای ایرانی مشمول تحریم، توسعه حقوقی تحریم‌ها را با تصویب مجدد قانون تحریم ایران و تصویب قانون کاتسا دنبال کرد. همچنین در توسعه زیرساخت‌های اجرایی اعمال تحریم‌ها نیز امریکا بسیار فعال بود. تأسیس مرکز هدف‌گیری تأمین مالی تروریسم (TFTC) در منطقه خلیج فارس، ارتقای توان ردیابی نفتکش‌ها، ارتقای استانداردهای مالی اعمال تحریم از طریق فشار بر گروه ویژه اقدام مالی، تنبیه مالی بانک‌های بزرگ بین‌المللی و توسعه توافقنامه‌های دوجانبه با آنها و موارد متعدد دیگری که در نتیجه آنها روز به روز ریسک همکاری اقتصادی با ایران افزایش می‌یافت، از اقدامات امریکا برای حفظ و ارتقای ماشین جنگ اقتصادی خود است.

ادامه در صفحه ۳